

1. Waterrelevant beleid

Europese kaderrichtlijn water (2000)

De Kaderrichtlijn Water biedt het instrumentarium om oppervlaktewater en grondwater in zowel kwalitatief als kwantitatief opzicht te beschermen en te verbeteren. Ook het bevorderen van een duurzaam watergebruik, op basis van bescherming van de beschikbare waterbronnen en de afzwakking van de gevolgen van overstromingen en perioden van droogte vormen belangrijke doelstellingen. Om deze doelen te realiseren, reikt de richtlijn diverse instrumenten aan, zoals maatregelenprogramma's, stroomgebiedbeheersplannen, monitoringverplichtingen en economische analyses van het watergebruik inclusief de kostenterugwinning van waterdiensten.

Rijksbeleid - Het Nationaal Waterprogramma 2022-2027

Het Nationaal Waterprogramma 2022-2027 is op 18 maart 2022 vastgesteld. Het Nationaal Waterplan geeft de hoofdlijnen, principes en richting van het nationale waterbeleid in de planperiode 2022-2027, met een vooruitblik richting 2050. Het kabinet speelt proactief in op de verwachte klimaatveranderingen op lange termijn, om overstromingen te voorkomen.

In het Nationaal Waterprogramma 2022-2027 wordt allereerst de nationale belangen opgesomd:

- waarborgen van de waterveiligheid en de klimaatbestendigheid (inclusief vitale infrastructuur voor water en mobiliteit);
- waarborgen van een goede waterkwaliteit, duurzame drinkwatervoorziening en voldoende beschikbaarheid van zoetwater;
- waarborgen en realiseren van een veilig, robuust en duurzaam mobiliteitssysteem;
- in stand houden en ontwikkelen van de hoofdinfrastructuur voor mobiliteit;
- realiseren van een betrouwbare, betaalbare en veilige energievoorziening die in 2050 CO₂arm is, en de daarbij benodigde hoofdinfrastructuur;
- Verbeteren en beschermen van natuur en biodiversiteit;
- Behouden en versterken van cultureel erfgoed en landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten van (inter)nationaal belang.

Deze nationale belangen worden aangevuld met drie hoofdambities:

1. Een veilige en klimaatbestendige delta: Naast bescherming tegen overstromingen is de ambitie dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust ingericht is. In het Deltaprogramma is afgesproken dat overheden stresstesten uitvoeren om de risico's in kaart te brengen en een adaptatiestrategie met een uitvoeringsprogramma opstellen
2. Een concurrerende, duurzame en circulaire delta: een goede zoetwatervoorziening is van groot belang voor de economie. Nederland moet in 2050 weerbaar zijn tegen zoetwatertekorten. Daarom werkt het Rijk in de planperiode van het NWP samen met de zoetwaterregio's en de gebruikers aan maatregelen om ervoor te zorgen dat

Nederland ook in droge perioden over voldoende zoetwater beschikt voor bijvoorbeeld landbouw, natuur, historisch groen, industrie en scheepvaart.

3. Een schone en gezonde delta met hoogwaardige natuur: Het Rijk werkt aan schoon en ecologisch gezond (grond)water voor duurzaam gebruik en een leefomgeving van hoge kwaliteit. In de planperiode van het NWP wordt gewerkt aan structurele vermindering van lozingen en verspreiding van opkomende stoffen, onder andere via het Actieprogramma PFAS in water. Het beleid voor grondwaterkwaliteit is erop gericht verontreiniging van bodem en grondwater zo veel mogelijk te voorkomen.

De wateropgaven staan niet op zichzelf; een integrale aanpak met andere opgaven in de fysieke leefomgeving, zoals de energietransitie, de woningbouw, herstel natuur en de landbouwtransitie is noodzakelijk.

Daarnaast hebben de vijf volgende thema's een centrale rol in dit waterprogramma:

1. Klimaatadaptatie;
2. Waterveiligheid;
3. Zoetwater;
4. Grondwater;
5. Scheepvaart.

Een integrale aanpak van samenhangende nationale en regionale opgaven vereist een gebiedsgerichte aanpak. Daarom zijn voor de rijkswateren in dit Nationaal Waterprogramma gebiedsgerichte uitwerkingen opgenomen. Het gaat om de Noordzee, de Zuidwestelijke Delta, de RijnMaasmonding, de grote rivieren, het IJsselmeergebied, de Waddenzee en Eems-Dollard en de Kanalen in het beheer van het Rijk. Deze zijn verbonden met de diverse gebiedsgerichte programma's en uitwerkingen onder het Nationaal Waterprogramma, zoals de Gebiedsagenda's Grote Wateren. Voor de overige wateren van Nederland wordt in andere programma's de gebiedsgerichte uitwerking van het waterbeleid meegenomen. In de eerste plaats in de Omgevingsagenda's onder de Nationale Omgevingsvisie (NOVI).

In het coalitieakkoord van eind 2021 is aangegeven dat de komende jaren structureel meer budget wordt uitgetrokken voor instandhouding van wegen, spoor, hoofdwatersysteem en vaarwegen. Het structureel extra budget loopt op via een geleidelijk ingroeimodel. De budgettaire kaders voor instandhouding zijn daarmee verruimd. Voor het Hoofdwatersysteem en het Hoofdvaarwegennet zal lenW binnen deze budgettaire kaders nog aanvullende keuzes moeten maken om de instandhoudingsopgaven op termijn beheersbaar te houden.

Provinciaal beleid – Limburg

Regionaal Waterprogramma Limburg 2022-2027

Het Regionaal Waterprogramma (RWP) 2022 – 2027 Provincie Limburg is op 17 december 2021 vastgesteld. In het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027 zijn de opgaven van de Europese Kaderrichtlijn Water, het Nationaal Bestuursakkoord Water en het Nationaal Waterplan vertaald naar strategische doelstellingen voor Limburg.

Het Waterplan is onderverdeeld in vier deelprogramma's:

1. *Hoogwaterbescherming Maasvallei:* Dit programma draait om de bescherming tegen overstromingen vanuit het primaire (de Maas) en het regionale watersysteem. Het motto is als volgt: rivierverruiming waar dat kan, waterkeringen waar het moet. Verder vormt een toekomstigbestendige waterhuishouding het beleidsuitgangspunt;
2. *Klimaatbestendig watersysteem:* Het programma draait om een goed functionerend watersysteem in normale én in extreem droge en natte situaties: klimaatbestendig, robuust, veerkrachtig en stuurbaar. Daarbij let de provincie op de hoeveelheid :goede waterpeilen, het vasthouden van water en het omgaan met wateroverlast en droogte;
3. *Een ecologisch gezond watersysteem:* Het waterschap hecht veel belang aan schoon water voor zowel een goed ecosysteem als drinkwater. De kwaliteit van het water wordt steeds beter onderzocht en de opgaven worden natuurinclusiever oppakken;
4. *Duurzaam gebruik en bescherming van grondwater:* Dit programma draait om de bescherming van drinkwatervoorzieningen en het eerlijk verdelen tussen de gebruikers.

In het plan zijn deze programma's verder uitgewerkt in maatregelen, in samenhang met economische, milieu- en maatschappelijke opgaven. Dit heeft geleid tot een integrale visie op de ontwikkeling van de provincie Limburg.

In de Omgevingsverordening is onder andere regelgeving opgenomen voor de regionale en primaire waterkeringen. Voor bestemmingsplannen c.q. wijzigingsplannen zijn randvoorwaarden opgenomen die een onbelemmerde werking, instandhouding en het onderhoud van de primaire en regionale waterkeringen mogelijk maken, Dit geldt voor de beschermingszone en de kernzone die hoort bij de waterkeringen zoals opgenomen in de vastgestelde leggers van het waterschap.

Waterschapsbeleid – Waterbeheerprogramma 2022-2027 Waterschap Limburg

Op 17 december 2021 is het waterbeheerprogramma (WBP) van waterschap Limburg vastgesteld. In dit plan is beschreven welke doelstellingen het waterschap nastreeft in de periode 2022-2027 en hoe zij die doelstellingen wil gaan halen. Het waterbeheerplan is uitgewerkt in de volgende vier programma's:

- *Hoogwaterbescherming Maasvallei:* Dit programma draait om de bescherming tegen overstromingen vanuit het primaire (de Maas) en het regionale watersysteem. Het motto is als volgt: rivierverruiming waar dat kan, waterkeringen waar het moet. Verder vormt een toekomstigbestendige waterhuishouding het beleidsuitgangspunt;
- *Klimaatadaptatie:* Het programma draait om een goed functionerend watersysteem in normale én in extreem droge en natte situaties: klimaatbestendig, robuust, veerkrachtig en stuurbaar. Daarbij let het waterschap op de hoeveelheid :goede waterpeilen, het vasthouden van water en het omgaan met wateroverlast en droogte;
- *Waterkwaliteit en ecologie:* Het waterschap hecht veel belang aan schoon water voor zowel een goed ecosysteem als drinkwater. De kwaliteit van het water wordt steeds beter onderzocht en de opgaven worden natuurinclusiever oppakken;

pagina 3 van 9

- *Zuiveren en waterketen*: Het afvalwatersysteem is circulair en klimaatneutraal. Dit betekent dat het bestaande afvalwatersysteem zo ver wordt doorontwikkeld dat steden uiteindelijk helemaal geen afval(water) meer produceren.

Deze programma's zijn verder uitgewerkt in het WBP naar concrete doelstellingen en onderverdeeld in werkrichtingen voor de komende jaren. Deze doelstellingen vinden onder andere een doorwerking in de beschikbare instrumenten van het waterschap; verordening, legger, communicatie en stimuleringsmiddelen.

Waterbeleid - Gemeente Brunssum

Het klimaat is aan het veranderen en leidt tot meer extremere buien. Het (hemel) watersysteem en de afvalwaterketen moet deze neerslag zo goed als mogelijk kunnen verwerken. Het besef groeit dat dit niet meer uitsluitend met grotere rioolbuizen op te vangen is. De gemeente Brunssum hanteert bij ruimtelijke ontwikkelingen de volgende uitgangspunten.

Hemelwater

Met betrekking tot de omgang met afstromend hemelwater van daken en terreinverharding ligt de verantwoordelijkheid primair bij de initiatiefnemer. Het hemelwater dat binnen het plangebied valt dient binnen de grenzen van het gebied verwerkt te worden. Voor (toekomstige) privé percelen ligt deze verantwoordelijkheid primair bij de (toekomstige) eigenaar/gebruiker. Dit is het uitgangspunt van de Waterwet.

De gemeente houdt bij de verwerking van hemelwater onderstaande voorkeursvolgorde aan:

1. hergebruiken;
2. bergen en infiltreren in de bodem of aanleg van groene daken;
3. noodoverstort op oppervlaktewater of op gemeentelijk rioolstelsel vanuit berging / infiltratie-voorziening;
4. lozen naar oppervlaktewater;
5. geknepen lozen op de riolering.

Pas wanneer uit onderzoek blijkt dat verwerking van hemelwater binnen het plangebied redelijkerwijs niet mogelijk is mag het hemelwater worden aangesloten op de riolering. Hierbij dient de initiatiefnemer het overtollig hemelwater altijd gescheiden aan te bieden. In deze situatie wordt minimaal toegezien op een hydrologisch neutrale inpassing van de ontwikkelingen. Voor nieuwbouw en nieuwe verharding houden we dan minimaal een stand-still situatie aan. Het aangekoppeld verhard oppervlak op de riolering mag zeker niet groter worden. Er wordt in hoofdstuk 2 nader op de eisen ingegaan.

Grondwater

De perceeleigenaar is zelf verantwoordelijk voor het tegengaan van grondwateroverlast en/of – onderlast. Dit geldt ook voor funderingsproblemen. Ondergrondse verblijfsruimten van panden, in een kelder of een souterrain, moeten volgens de bouwregelgeving waterdicht zijn. Van de perceeleigenaar verwachten wij dat hij de vereiste (waterhuishoudkundige en/of bouwkundige) maatregelen neemt om grondwaterproblemen te voorkomen of te bestrijden, voor zover deze problemen niet aantoonbaar worden veroorzaakt door onrechtmatig handelen of nalaten van een ander; particulier of overheid. Dat geldt ook voor woningen/gebouwen met diepe kelders.

pagina 4 van 9

Pas wanneer de perceeleigenaar zich redelijkerwijs niet kan ontdoen van het overtollig grondwater, is er een taak voor de gemeente of waterschap. Ook hier geldt dat het water dan gescheiden van het vuilwater aangeboden dient te worden. De ontwikkeling mag geen negatieve invloed hebben op de grondwaterstand en op de grondwater-kwaliteit zowel binnen als buiten het plangebied.

2. Toetsing

De watertoets bestaat uit het opmaken van een waterparagraaf, met daarin de afwegingen van de waterhuishoudkundige aspecten rondom het plan. Onderhavige toets is desbetreffende waterparagraaf.

Onderstaand wordt de situatie van het plangebied beschreven. Daarna wordt besproken hoe het plan omgaat met de waterveiligheid, oppervlaktewater, hemelwater, grondwater en waterkwaliteit. Vervolgens wordt de riolering besproken, en wordt ingegaan op klimaatadaptatie binnen het plan.

Beoogde situatie

Het plangebied heeft een totaal oppervlakte van circa 5.587 m². In de huidige situatie is het gebied vrijwel geheel onbebouwd. In de beoogde situatie wordt twee bedrijfsverzamelgebouwen, welke bijna de helft van deze verharding beslaan. In onderstaande tabel zijn de huidige en beoogde verhardingsoppervlakte van het perceel weergegeven.

Tabel 1 – Huidige en beoogde verdeling verhard oppervlakte.

	Huidig m ²	Fase 1	Fase 2
Daken	0	1.909	745
Terrein verharding	0	1.756	1.007
Onverhard terrein	5.587	120	50
Totaal	5.587	3.785	1.802

Uitvoering van de keur van waterschap Limburg leert dat er verplichtingen zijn richting de initiatiefnemer op basis van de toename van verhard terrein door dit project. Artikel 3.1 stelt dat de verantwoordelijkheid om nadelige effecten op het watersysteem voor te komen, ligt eerst bij degene die de handelingen verricht. Het dagelijkse bestuur van het waterschap treedt wellicht in tweede instantie op. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn om een specifieke zorgplicht op te nemen.

Locatiespecifieke eigenschappen

Volgens het Actueel Hoogtebestand van Nederland (ahn), bevindt het maaiveld zich op een hoogte tussen circa 71m + NAP en 76,70 m + NAP. Het plangebied kent weinig tot geen hoogteverschillen.

Gebruik makend van de data van de Geologische Dienst Nederland (onderdeel van TNO) blijkt dat hun dichtstbijzijnde grondwaterpeilput op circa 570m afstand ligt, net te noordoosten van de rondweg, maar deze heeft enkel data tot 2015. Daarna ligt de dichtstbijzijnde put op circa 590 m. Deze ligt even verder richting het noordoosten. Alleen de grondwaterpeilput op circa 590m wordt weergegeven in tabel 2.

Tabel 2 De dichtstbijzijnde omringende grondwaterpeilputten zoals te vinden op <https://www.grondwatertools.nl/gwsinbeeld/> Met de minimale, gemiddelde en maximale grondwaterstand en de gemiddelde en maximale afstand tot het maaiveld.

Grondwaterpeilput (+/- afstand tot projectgebied_	Meetperiode	Grondwaterstand (min./gem./max. m + NAP)	Maaiveld (in m + NAP)	Afstand gem. en max. grondwaterstand tot maaiveld
B60D3223 (+/- 590m)	02-10-2017 tot 28-11-2020	61,15 – 61,68 – 62,70	62,45	0,77 m en +0,25m

De grondwaterstand heeft op basis van omliggende historische waarden op zijn hoogste punt een afstand van minimaal +0,25 m (de GHG is hoger dan het maaiveld) tot het maaiveld en gemiddeld een afstand van minimaal 0m77 tot het maaiveld.

Daarnaast zijn er nog grondwaterputten zoals weergegeven in het DINOLOket, deze liggen in Brunssum en zijn daarmee geografisch meer representatief. Echter gaat deze data over een kortere meetperiode van vaak minder dan een jaar, en is daarmee minder indicatief voor een gemiddelde grondwaterstand. De hoogste en laagste waterstand van de dichtstbijzijnde 3 putten (einddatum na 2017) zijn weergegeven in tabel 3.

Tabel 3 De dichtstbijzijnde omringende grondwaterpeilputten zoals te vinden op <https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>. Met de hoogste en laagste waterstand afstand t.o.v. het maaiveld.

Grondwaterpeilput (+/- afstand tot projectgebied_	Meetperiode	Maaiveld (in m + NAP)	Minimale en Maximale afstand tot het maaiveld
B60D3220 (+/- 590m)	02-10-2017 tot 28-11-2020	62,50	0,32 m en 2,26 m
B60D3222 (+/- 617m)	02-10-2017 tot 28-11-2020	63,00	0,26 m en 3,02 m
B60D3123 (+/- 674m)	28-11-2012 tot 28-11-2020	62,30	+0,07 m en 0,65 m

De gronden van het plangebied liggen wat hoger dan de grond in het omliggende buitengebied, waardoor de afstand tot het grondwater wat groter is. Hierdoor is er wat meer speling voor bebouwing dan aanvankelijk bleek uit tabel 2. Met een maaiveld hoogte van circa gemiddeld 73,9 m + NAP in het plangebied is de afstand van het grondwater tot het maaiveld minimaal zo'n 10 m.

Het plangebied ligt volgens de digitale bodemkaart van Nederland (BRO) in bebouwd gebied. Daarnaast zijn er in de buurt bodem- en grondonderzoeken gedaan. Hieruit blijkt dat rondom het project gebied in de bodem vooral zand (midden/grove categorie) zit, welke een goede infiltratiecapaciteit heeft. Deze gegevens zijn weergegeven in tabel 4. Hieruit wordt geconcludeerd dat de infiltratiecapaciteit van het gebied overwegend goed is. Dit betekent dat het gebied beter bestand is tegen natte periodes, maar wat minder tegen droogte.

Tabel 4 De dichtstbijzijnde geologische booronderzoeken zoals te vinden op <https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>. Alle informatie tot 10m diepte is weergegeven. De doorlatendheid is: goed > 0,5 m/dag; of slecht <0,5 m/dag.

Identificatie boormonster	Diepte (m t.o.v. maaiveld)	Lithologie	Doorlatendheid per dag (k-waarde)
B60D2340	0 – 0,30	Leem	Slecht
	0,3-3,40	Leem, zandig, zwak siltig	Slecht
	3,40- 3,45	Grind	Goed
B60D2341	0 – 0,90	Leem	Slecht
	0,90 -1,20	Zand, zwak grindig, zwak siltig	Goed
	1,20- 1,50	Zand, grindig	Goed
	1,50 – 1,55	Grind	Goed
B60D2337	0 – 0,70	Leem	Slecht
	0,70-1,90	Zand (fijn) - grindig	Goed
	1,90 -2,20	Zand (grof) - grindig	Goed

Waterveiligheid

Als gevolg van de klimaatverandering nemen de overstromingsrisico's toe. In of in de directe nabijheid van het plangebied zijn echter geen primaire of regionale waterkeringen aanwezig. De doelen op het gebied van waterveiligheid zijn omgerekend naar normspecificaties voor de keringen. Het voorliggende plangebied is niet gelegen in een dijkkringgebied. Op basis van de risicokaart blijkt dat de kans op overstroming van het plangebied zeer gering is. Zelfs bij een dijkdoorbraak zal het plangebied niet onder water lopen.

Oppervlaktewater

Uit de legger van het Waterschap blijkt dat er geen watergangen in (de directe omgeving van) het plangebied gelegen zijn. Ook zijn er geen watergangen in eigendom van de gemeente aanwezig in en rond het plangebied. Dit aspect vormt dan ook geen belemmering voor het plan.

Hemelwater

Na de realisatie van de beoogde ontwikkeling bedraagt de totale verharde oppervlakte 5.417 m². Het betreft 2.654 m² aan daken en 2.763 m² aan verhard terrein. Het regenwater zoals aangegeven in het "Wateradvies Bouwplan" dient in de bodem te worden geïnfiltreerd. De infiltratievoorziening dient een bergende capaciteit te hebben van 50 mm van het aangesloten verhard oppervlak. (5 m³ per 100 m²). De overloop van de infiltratievoorziening mag aangesloten worden op het gemeentelijke riool. De waterinfiltratie zal door middel van infiltratiekratten plaatsvinden. Deze berging zal 50 mm per m² verharde oppervlakte op kunnen

vangen. De overloop wordt door middel van een geknepen leegloopleiding vertraagd afgevoerd met een diameter van max. 100 mm op het gemeentelijke riool. De leegloopleiding wordt dan aangebracht enkele cm vanaf onderkant bodem in het bergingssysteem.

Grondwater

Om grondwateroverlast te voorkomen stelt het waterschap als eis dat de bodem van de voorziening boven de gemiddelde hoogste grondwaterstand ligt. Dit wordt ook wel de ontwateringsdiepte genoemd; het verschil in hoogte tussen het maaiveld en de maximaal optredende grondwaterstand. De gangbare normen voor de ontwateringsdiepte zijn:

- Woningen met kruipruimte: 0,7 m -mv
- Woningen zonder kruipruimte: 0,3 m -mv
(Vloerpeil van woningen 0,30 m + maaiveld)
- Tuinen en openbare groenvoorzieningen: 0,5 m -mv

Gezien de besproken grondwaterstand zal de ontwatering ten aanzien van het bouwpeil in de toekomstige situatie goed zijn. Toch kan, met het oog op een veranderend klimaat, geadviseerd worden om kruipruimteloos te bouwen waar mogelijk.

Verder wordt geadviseerd het bouwpeil 0,2 m hoger te leggen dan het peil van de aangrenzende weg. Zo staat water bij water-op-straat niet direct tegen het bedrijfspand aan.

Waterkwaliteit

Met de voorgenomen ontwikkeling worden geen functies mogelijk gemaakt die een bedreiging vormen voor de grondwaterkwaliteit. Hoewel het projecten betrekking heeft op bedrijven, zullen deze bedrijven (kantoren en opslag) geen bodemverontreinigende activiteiten verrichten. Er wordt op gelet dat niet-uitlogbare bouwmaterialen worden gebruikt, om te voorkomen dat het hemelwater wordt vervuild. In verband hiermee worden eisen gesteld aan de bij de daken, goten en leidingen te gebruiken materialen. Er mogen geen (sterk) uitlogbare materialen zoals koper, lood, zink, teerhoudende dakbedekking of geïmpregneerde beschoeiingen gebruikt worden op delen die het hemelwater in contact komen, zoals de dakbedekking, goten en pijpen of er moet voorkomen worden dat deze materialen kunnen uitloggen (bijvoorbeeld door het coaten van loodslabben).

Riolering

Bij de nieuwbouw wordt hemelwater en afvalwater gescheiden aangeleverd. Het afvalwater zal in de toekomstige situatie worden aangesloten op het bestaande rioleringsstelsel in de omgeving. Hemelwater wordt daarmee bij de verdere planuitwerking in beschouwing genomen zodat het duurzaam wordt verwerkt. Daarmee zal de ontwikkeling hydrologisch neutraal zijn. Het hemelwater wordt geborgd op eigen terrein.

Als gevolg van de ontwikkeling zal het aanbod van vuilwater mogelijkwijs wijzigen. Voor de berekening van het toekomstige aanbod en eventuele toename hierin is uitgegaan van een gemiddeld verbruik van 6 liter per uur geproduceerd per persoon. Op basis van 4.347 m² bvo en het beoogde programma, wordt uitgegaan van een gemiddelde bezetting van 217 medewerkers. Dit betekent dat er dus 217 x 6 liter x 10 uur = 13.020 liter per dag wordt geloosd.

pagina 8 van 9

In de huidige situatie is geen bebouwing aanwezig. Dit komt overeen met een toename van circa 13 m³/dag. De berekening is gebaseerd op basis van gemiddelden en betreft derhalve een indicatie van hoeveelheden.

De aansluiting op het riool wordt in verdere planvorming met de gemeente afgestemd.

Beheer en onderhoud

Het beheer en onderhoud van het inzamelings- en transportstelsel van afvalwater, kortom de riolering, ligt bij de gemeente. Het Waterschap is verantwoordelijk voor de zuivering van het aangeleverde afvalwater.

Het beheer en onderhoud van het gemeentelijke inzamelings- en transportstelsel ligt bij de gemeente tot aan het overnamepunt dat in beheer is van het waterschap. Het Waterschap is verantwoordelijk voor het transport vanuit het overnamepunt tot en met afvalwaterzuiveringsinstallatie en voor de zuivering. De gemeentelijke riolering en de infiltratiekrachten moeten bereikbaar zijn voor beheer en onderhoud.

Klimaatadaptatie

Een van de effecten van klimaatverandering is dat er vaker langere periodes zijn van droog en warm weer, alsmede nattere periodes met hevige regenval. Hierom is het wenselijk om tijdens droge dan wel nattere periodes water vast te kunnen houden in de openbare ruimte.

Ten slotte wordt aanbevolen om zo klimaatadaptief mogelijk te bouwen, en zo mogelijke toekomstige schade te mitigeren: een verhoogd vloerpeil t.o.v. de weg; kruipruimteloos bouwen; een zo groen mogelijk (onverhard) perceel.